

Eyðfinn Magnussen hevur drúgvur royndir við leikvísindum:

Leikfólk hjálpa grans at skapa nýggja vitan

700 føroyingar hava sagt sína hugsan um føroysku náttúruna í nýggju landslagskanningini. Kanningin gevur myndugleikum møguleika at kunna seg við, hvat fólk halda um inntriv í náttúruna, áðrenn avgerðir verða tiknar

Tá landsstýriskvinnan í umhvørvis-málum herfyri gav eini alifyritøku loyvi at leggja aliringar út á Vikum í Vágum, visti hon ikki, hvat fólk í Føroyum hildu um hetta. Hevði nýggja landslagskanningin verið tøk tá, hevði landsstýriskvinnan vitað, at hetta var ímóti tí, sum flestu fólk í Føroyum vilja.

Hvar aling skal vera loyvd er ein av fleiri spurningum, sum verða settir í landslagskanningini, sum Náttúruvísindadeildin á Fróðskaparsetrinum hevur gjørt.

Ein annar aktuellur spurningur, ið kanningin gevur svar uppá, er, hvar fólk vilja, at ferðavinnan skal mennast, og hvar hon ikki eigur at verða ment meira. Heldur ikki har er nakar ivi. Føroyingar vilja ikki, at ferðavinnan skal mennast á smáplássum sum Mykinesi, Saksun og Gjógv, har nógv ferðavinna er frammanundan.

– Kanningin kann verða eitt hent amboð hjá myndugleikum, sum skulu taka avgerðir um virksemi, ið ávirkar náttúruna. Nú kunnu teir siggja, hvat fólkið í landinum heldur um hetta, sigur Eyðfinn Magnussen, lívfrøðingur á Náttúruvísindadeildini, sum hevur staðið fyri kanningini.

Fiskimenn merktu havbotnin

Landslagskanningin er ikki fyrsta verkætlanin, sum Eyðfinn hevur staðið fyri, ið byggir á upplýsingar frá vanligum fólki.

Eyðfinn hevur í fleiri førum brúkt leikvísindi í sínum granskningararbeiði. Fyrstu ferð var í 1994, tá hann arbeiddi á Havstovuni og skuldi gera eitt botnkort yvir landgrunnin.

Hann savnaði alt tað upplýsingartilfar um Føroyabanka saman, sum millum annað Jarðfrøðisavnið og Biofar høvdu, men tað var ikki nóg mikið til at fáa eitt yvirlikt yvir, hvussu botnurin var. Hann gjørdi síðani eitt spurnarblað við einum korti yvir landgrunnin, sum hann sendi til 60 fiskimenn, ið vóru vanir at ferðast úti á Føroya banka. Kortið var býtt upp í puntar, og fiskimenninir vórðu bidnir um at skriva í puntarnar, um botnurin var hellubotnur, mórubotnur ella sandbotnur.

– Fiskimenninir tóku væl ímóti spurnarbløðunum og vildu fegnir hjálpa mær við upplýsingum. Ein skrivaði til mín, at hetta var tað rætta, at fara út til tey, sum vita nakað um tingini, sigur hann.

Taldu gráspurvar

Eitt annað dømi um leikvísindi, ið Eyðfinn hevur fingist við, er ein kanning um gráspurvar, sum hann í 2002 gjørdi saman við lesandi á Náttúruvísindadeildini.

Tey lesandi fóru út og taldu, hvussu nógv gráspurvapør vóru í hvørjari bygd. Síðani spurdu tey eldri fólk á staðnum, nær gráspurvurin var komin til bygdina. Tey skrivaðu upplýsingarnar niður og gjørdi eitt kort, ið visti, nær gráspurvurin kom til tær ymisku bygdirnar í Føroyum.

– Gráspurvurin varð fyrstu ferð sæddur í Vági í 1935. Nøkur ár seinni varð hann sæddur í Svínøi og síðani fleiri aðrastaðni í landinum.

– Upplýsingarnar, sum tey lesandi fingi frá fólki kring landið, verða nú fylgdar upp av dna-kanningum. Tær kunnu vísa, um tað eru spurvarnar í Vági, sum eru farnir víðari til Svínøiar og onnur pláss í landinum, ella um tað hava verið fleiri innrásir av gráspurvum í Føroyum.

– Hetta er eitt gott dømi um, hvussu vit kunnu brúka upplýsingar frá staðkendum fólki og samtvinna tær við meira nýmótans gransking, sigur Eyðfinn.

Kortlegði haruveiðuna

Í 2012 fór Eyðfinn undir at kortleggja haruveiðuna í Føroyum við hjálp frá haruskjútum, ið sendu honum upplýsingar um skotnar harur á Facebook.

Tann verkætlanin fekk ógvuliga góða undirtøku og avdúkaði, at harustovnurin í Føroyum var fleiri ferðir størri, enn hildið hevði verið.

Facebook-kanningin um harurnar vakti eisini ans aðrastaðni. Donsk tíðarrit skrivaðu um einfalda, men vælvirkandi háttin hjá Eyðfinni at savna inn tilfar frá heimildarfólki, og Eyðfinn hevur eisini skrivað greinir um skrásetingina av haruveiðuni í bretskum og donskum vísindaligum tíðarritum.

– Útlendingar hava verið ovfarnir av, at vit hava kunna gjørt tilíkar kanningar á ein so einfaldan hátt, og at kanningarnar hava fingið so góða undirtøku.

– Upplýsingarnar hjá okkum um haruveiðuna eru helst meiri eftirfarandi enn veiðuhagtøl í øðrum londum, har veiðumenn skulu geva upp, hvussu nógv teir skjóta. Har eru veiðumenn ofta bangnir fyri, at tølini verða brúkt ímóti teimum til at seta avmarkingar í verk.

– Okkara upplýsingar byggja á

álit og áhuga hjá haruskjútunum, sum føla, at teir eisini fáa okkurt burtúr við at geva sítt lítla íkast til eina samlaða mynd yvir haruveiðuna í Føroyum, sigur Eyðfinn.

– Eg rokni við, at eg fái fatur á umleið 95 prosent av øllum haruskjótingum í Føroyum, og eg eri sannførdur um, at upplýsingarnar, sum eg fái, eru rættar, sigur Eyðfinn.

Fingið nýggja vitan

Landslagskanningin, sum Eyðfinn nú er í ferð við at greina saman við útlandskum granskarum, kom í lag eftir áheitan frá granskarum úr fleiri londum við tilknýti til Keypmannahavnar Universitet. Teir høvdu gjørt líknandi kanningar í fleiri londum og vildu eisini vita, hvussu føroyingar brúka og virðismeta náttúruna.

Eyðfinn hevur saman við tveimum føroyskum lesandi í landslagsarkitekturi á Keypmannahavnar Universiteti umsett kanningina og lagað hana til føroysk viðurskiifti.

Tá freistin at luttaka í kanningini var úti 1. september, høvdu 422 fullført alla kanningina, og áleið líka nógv høvdu svarað pørtum av kanningini.

Skrásettu skotnar harur á Facebook

Eingin visti, hvussu nógvar harur vóru í Føroyum, tá Eyðfinn Magnussen, lívfrøðingur, fór undir at savna upplýsingar um skotnar harur á Facebook fyri fimm árum síðani. Fráboðanir frá haruskjútum avdúkaðu, at harustovnurin var nógv størri, enn hildið hevði verið

Hara hevur verið veidd í Føroyum í 150 ár, men fyri fimm árum síðani visti eingin, hvussu umfatandi haruveiðan var, og hvussu stórir føroyski harustovnurin var.

– Vit høvdu eingi hagtøl, og tí kundu vit ikki vita, um haruveiðan var burðardygg, sigur Eyðfinn Magnussen, lívfrøðingur á Náttúruvísindadeildini á Fróðskaparsetrinum.

Harur á Facebook

Í 2012 setti hann sær fyri at kortleggja haruveiðuna. Hann stovnaði ein Facebook-bólk og heitti á haruskjútarnar í øllum landinum um at skráseta, hvussu nógvar harur teir

skutu í hvørjum haga.

Haruskjútarnir tóku væl ímóti áheitanini frá Eyðfinni. Hann fekk

fráboðanir um 5381 harur, ið vóru skotnar í 199 hagapørtum í Føroyum.

– Tað var nógv meira, enn eg hevði væntað. Í eini lærubók í lívfrøði stendur, at talið á harum í Føroyum helst liggur um 5000. Nú hevði eg fingið tøl, sum vísu, at fleiri harur vóru skotnar tað árið, enn stovnurin var mettur til. Tað kundi sjálvsagt ikki vera rætt, og tí máttu upplýsingarnar í lærubókini vera skeivar, sigur hann.

Kanningin á Facebook varð endurtikin í 2013 og 2014. Tá var undirtøkan uppaftur betur, og ávikavist 7765 og 9.318 skotnar harur vóru skrásettar.

– Orsøkin til økingina var neyvan, at fleiri harur vórðu skotnar, men at haruskjútarnir vóru meiri